

Programma : De natuur was hier!

De mens is onderdeel van de natuur: we zijn een organisme dat leeft en eet en drinkt en uiteindelijk ook weer sterft en uiteenvalt. Tegelijkertijd verandert de mens de natuur om zich heen ingrijpend. Door grondstoffen aan de natuur te onttrekken, afval erin te storten en de leefomgeving van andere wezens te bebouwen en verwoesten, probeert de mens de natuur aan zich te onderwerpen. Die hoogmoed komt voor de val, voorspellen wetenschappers, want gezien onze huidige klimaatcrisis kan dat niet lang goed gaan. Tijd om de relatie mens-natuur eens onder de loep te nemen.

Florentijn van Rootselaar neemt ons om te beginnen mee door de kleurrijke geschiedenis van de menselijke kijk op de natuur. Hoe hebben mensen in de loop der eeuwen tegen de natuur aangekeken, en hoe is dat in die tijd ontwikkeld?

Die menselijke blik heeft geleid tot een kunstmatige tegenstelling tussen cultuur en natuur, is de stelling van Timothy Morton, die betoogt dat we moeten beginnen met denken over ecologie *zonder* de categorie 'natuur'. Dat lijkt misschien lastig, maar **Jan Flameling** legt uit dat juist deze hedendaagse filosoof ongekende mogelijkheden biedt om onze plek in de wereld anders te begrijpen.

Dat de scheiding tussen de mens en de natuur niet vol te houden is, betoogt ook **René ten Bos**. De mens heeft de natuur zo ingrijpend veranderd, dat zelfs natuurfenomenen niet meer natuurlijk zijn, maar door de mens veroorzaakt: we leven in het antropoceen. Er is geen weg uit dit moeras; de mens moet erin leren dwalen.

Dat de problemen die de mens heeft veroorzaakt onoplosbaar zijn, is nog geen reden om ze terzijde te schuiven, betoogt **Lydia Baan Hofman**. Ze laat zien dat de filosofie van Donna Haraway uiterst actueel is; als we onszelf beschouwen als wezens die verbonden zijn met allerlei andere, zoals inktvissen hun tentakels naar alle kanten kunnen uitslaan, dan zien we dat we afhankelijk zijn van de wezens om ons heen.

Als we afhankelijk zijn van de wezens en de natuur om ons heen, en zij van ons, dan wordt het misschien ook wel eens tijd om na te denken over de politieke representatie van niet-mensen. De Franse filosoof Bruno Latour bedacht daarom het Parlement der Dingen. Onder leiding van **Florentijn van Rootselaar** proberen we ons in te leven in een mierenhoop, een boom of een rivier.

Misschien komen we dan tot de conclusie dat dit soort zaken rechten zouden moeten hebben, zoals landschapsarchitect **Erik Kaptein** betoogt. Volgens hem is dat zo gek nog niet, want het ligt geheel in lijn met de Franse Revolutie om de natuur rechten toe te kennen. **Erno Eskens** stelt de vraag of, en zo ja hoe, we dieren als rechtspersonen kunnen erkennen.

Als de natuur rechten heeft, wat zijn we de natuur dan in morele zin verschuldigd? Volgens zwerfeloof en afvalkunstenaar **Peter Smith** is er veel te winnen door gezamenlijk handelen. Als iedereen een steentje bijdraagt, kunnen we veel bereiken. Hij gaat in debat met columnist **Jaap Tielbeke**, die betoogt dat de nadruk op individueel handelen afleidt van de politieke actie die nodig is om het tij werkelijk te keren.

Onze problematische relatie met de natuur is zo veelomvattend en complex, dat we ervan in paniek dreigen te raken. Heeft het nog zin om je voor duurzaamheid in te zetten? Jazeker, betoogt **Henk Oosterling**, verzet krijgt juist betekenis in ecopanische tijden.

Naast deze prikkelende lezingen en debatten bestaat het programma uit twee wandelingen in de natuur rondom de ISVW en een inspirerend avondprogramma met passende films en documentaires. **Florentijn van Rootselaar** is de moderator van deze week.

Maandag 23 mei 2022	De mens en de natuur
09.45 uur	Aankomst met koffie/thee
10.30 uur	Welkom, inleiding tot het programma – Florentijn van Rootselaar
11.15 uur	Koffie/thee
11.30 uur	Kennismakingswandeling langs het filosofenpad (buiten) – Marthe Kerkwijk
12.30 uur	Lunchbuffet
14.00 uur	Inleiding: mens en natuur – Florentijn van Rootselaar
15.15 uur	Koffie/thee
15.45 uur	Vervolg
17.00 uur	Aan de bar
18.00 uur	Diner
20.00 uur	Documentaire: Extinction: The facts (David Attenborough)
21.30 uur	Aan de bar

Dinsdag 24 mei 2022	Het antropoceen
07.00 uur	Ontbijtbuffet
09.30 uur	Timothy Mortons Ecologie zonder natuur – Jan Flaming
10.30 uur	Koffie/thee
11.00 uur	Vervolg – Jan Flaming
12.30 uur	Lunchbuffet
14.00 uur	Dwalen in het antropoceen – René ten Bos
15.15 uur	Koffie/thee
15.45 uur	Voorbij het antropocentrisme. Tentaculair denken van Donna Haraway – Lydia Baan Hofman
17.00 uur	Aan de bar
18.00 uur	Diner
20.00 uur	Documentaire: How to let go of the world and love all the things climate can't change (2016, Josh Fox, Engels met Engelse ondertiteling)
21.30 uur	Aan de bar

Woensdag 25 mei 2022	Rechten van de natuur
-----------------------------	------------------------------

07.00 uur	Ontbijtbuffet
09.30 uur	Inleiding Bruno Latour: Het Parlement der Dingen – Florentijn van Rootselaar
10.30 uur	Koffie/thee
10.45 uur	Oefening: het parlement der dingen
12.30 uur	Lunchbuffet
14.00 uur	Rechtsgelijkheid voor de natuur – Erik Kaptein
15.15 uur	Koffie/thee
15.30 uur	Rechtsgelijkheid voor dieren – Erno Eskens
17.00 uur	Aan de bar
18.00 uur	Diner
20.00 uur	Documentaire: Unlocking the cage (2016, Steven Wise, Engels met Engelse ondertiteling)
21.30 uur	Aan de bar

Donderdag 26 mei 2022	Wat we achterlaten in de natuur: afval
07.00 uur	Ontbijtbuffet
09.30 uur	Zwerfielozofie. Een beter milieu begint bij jezelf – Peter Smith
10.30 uur	Koffie/thee
10.45 uur	Een beter milieu begint niet bij jezelf – Jaap Tielbeke
11.45 uur	Debat Peter Smith en Jaap Tielbeke
12.30 uur	Lunchbuffet
14.00 uur	De spokologie van afval – Lisa Doeland
15.15 uur	Koffie/thee
15.45 uur	Vervolg
17.00 uur	Aan de bar
18.00 uur	Diner
20.00 uur	Documentaire: A plastic ocean (2017)
21.30 uur	Aan de bar

Vrijdag 27 mei 2022	Afsluiting
07.00 uur	Ontbijtbuffet
09.30 uur	Wat neem je mee en wat laat je achter? Slotwandeling en <i>guerilla gardening</i> (buiten)
10.30 uur	Koffie/thee
11.00 uur	Slotlezing: Ecopanische tijden – Henk Oosterling
12.30 uur	Lunchbuffet
Aansluitend	Einde van de cursusweek